

1920 24-8-20

15

વાવડી ચરકી

મુ. નં. 272

હરઘડી હસાવનાર

વાવડી ચરકી.

છપાવો પ્રસિદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.
ડૉ. રીઘીરાડ—અમદાવાદ.

શ્રી ભાગ્યોદય પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં "જેઠાલાલ દેવરાંકર
દ્વયગ્રંથ" છાપ્યું ખાડીયા—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૮ મી.

સને ૧૯૨૦.

પ્રત ૩૦૦૦

કીંમત ૦—૨—૦

૮૭૪૯

વાવડી ચરકી.

અંક ૧ લો.

રશાળ રંગભૂમિ.

સુત્રધાર—(વીણા વગાડતો વગાડતો પ્રવેશ કરે છે.)

કરમ કર મેરે હાલ પર અયે કરીમ—એ રાગ.

જગતના પતી એક તું સુખ સ્વરૂપ,

રહો વ્યાધી સર્વે સદા તું અનુપ.

જગતના.

કરી મહેર સૌપર દુઃખ દાગજો,

દમ સુખકારી સુખી રાખજો.

જગતના.

સુશુદ્ધિ સુવિદ્યા મને આપજો,

કુશુદ્ધિ કુવિદ્યા દુરજ કાપજો.

જગતના.

(સ્તુતિ કરી રહ્યા આઠ શ્રોતાજનો પ્રત્યે પ્રેમ અને વિનયથી.)

સુત્રધાર—આર્યે બ્રાતો ! આજની રાત્રીયામેણી રાત્રીએ હું
આપની સમક્ષ એક તાનકડી આગતપર એક વાવડી ચરકીનું રસીયું
ધારસ લખવી બતાવનાર છું તે આપ એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણ કરશે
એવી આશા છે (શ્રોતાઓ તેને તાળીઓ પાડી માન આપે છે.)
તોત સુત્રધાર તેમને પુષ્પથી વસાવી લે છે. તેવામાં નેપથ્યમાં.

વિદુષક—આશા છે તો આ પત્રાકી લે અને ચાલ મારી સાથે.

સુત્રધાર—વાહરે વિદુષકજી ! વાયદા પ્રમાણે પધાર્યા તો ખરા !

વિદુષક—કેમકે જીલડી આગળ ચાલવા લાગી કે ? વાયદો તું
ને તારો આપ, કાં તો મગ, ચોળા, તુવરો ! બંદાને વાયદા આવડા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૮૭૪

દર્શક

પુસ્તકનું નામ ૫૫૫૩ ૨૫૩૩

વિષય ૬-૨

ન સમજતો ! અમે તો આ ભાયડા છીએ, ભાઇડા સમજ્યો કે ?

સુત્રધાર—હવે માંથાફાડ મુકી ચાલ, માઈ કહું સાંભળીશ કે ?
(નેપથ્યમાં—હું ક્યાં ના કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો છે.)

વિદુષક—હવે બધી પંચાત મુકી હોડને પેલા નરસીયાને ઘેર ?
જોતો ખરો કે ત્યાં કેવી ધમાચકડી ઘણી ઘણીવાણીને ચાલી રહી છે ?
(જાય છે.)

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ નરસીયાનું ઘર.

પાત્ર—નરસીયો, નાથુડી, ભગલો, ધરાક અને લાકુશંકર.

નરસીયો—જો હવે માઈ કહું સાંભળીશ કે ?

નાથુડી—હું ક્યાં ના કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો ?

નરસીયો—લે અત્યારે સાંભળ; આજે લાકુશંકર ગોર લગનનું

હકી કરવા આવનાર છે, માટે આપણે તે વખતે આનાકાની કરવીજ નહીં. કારણ કે નાધીએ થયો મોટો તેમ કન્યાનો છે ટોટો, ત્યારે હાથ ધોવા પાણીનો લોટો, કાણ આપે ઝાટો કે મોટો ?

નાથુડી—એ તો કીક ! પણ મારા ચુકાની ચીપો ઉખડી ગઈ છે તેનું શું કરવું છે ?

ભગલો—[દોડતો આવે] આપા ! આપા ! ધરાક આવ્યું છે તે હીડા ખોલાવે છે.

નરસીયો—માઈ ત્યાં શું કામ છે ? જો આ ખીટી પર કા-
ચળી છે તે લઈ વતુ કરી આવ.

ભગલો—પણ આપા કદી વત્તાને બદલે જોણું કરે તો કેમ ?

નરસીયો—(ખીજવાઇને) હશે અને ગધેડીના મારી પણ
મરકરી કરતાં શીખ્યો કે ? (ભગલો જતો રહે છે.)

નાથુડી—આ તો તમારી જીભ છે કે જીભડો ! તમારી લક્ષ-
મ્માં મને ગાળો દોઝાને ?

નરસીયો—લે હવે બધી પંચાત મુક, જો પેલા ગોર આબ્જા
(ગોર આવે છે.)

ગોર—જો ગોપાળ ! જો ગોપાળ !

નાથુડી—આવો ગોર મહારાજ ! કેમ લગનનું નક્કા કર્યું કે ?

લાડુશંકર—એમાં તો વંધો પડે ! રામનું બાણ પાછું પડે તો
મારું કામ પાછું પડે.

નરસીયો—ચાલ ત્યારે હ્યો આ દક્ષણા (રૂપીઓ આવે છે.)

લાડુશંકર—હાઈ જજમાન રાગ ! [ગમ છે.]

નરસીયો—ચાલ ત્યારે હું પણ અગરમાથી ખારેકો ખારેકો
લક્ષ આવું, નહિ તો અમરને આપવા જોઈશે ત્યારે થું કરથું.
[ગમ છે.]

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—નરસીયાના ઘરનો ચોક.

પાત્ર—ગાનારાં બધરાં, નાથુડી તથા નરસીયો ને ભગલો.

ગાનારાં બધરાં— ગીત ૧ હું.

આજ તોરણ માંડવે આધ્યારે,

આજ ભગાભાઈના વીવાહ સાધ્યારે,

મારો ભગાભાઈ ડાહ્યો ડમરારે,

એમનો શાળો તો જાણે કાળો ભમરારે.

મારા ભગાભાઈ પુનમના ચંદ્રે,

જાણે ગોપીમાં શોભી રહ્યા નંદ્રે.

મારા ભગાભાઈ બહાદુર બળીયારે,

એમને જોઈ મોટા મોટા ધરણી ઢળામારે.

ગીત ૨ જી.

હું તો સઢસત સ્યામને વીનવુંરે,

હું તો ગણપત લાગુ પાંચ,

વીવા વહેલા આવીયા.

મારા ભગાભાઈ લાવે લાડવારે,

એમની ગોરી વહુ ગોખે બેઠી ખાય.

વીવા વહેલા.

મારા ભગાભાઈ લાવે ચુંદડીરે,

એ તો ગોરી વહુ પેહેરી મહાલેરે.

વીવા વહેલા.

મારા ભગાભાઈ લાવે ખાંડ ટોપરાં,

એ તો ગોરી વહુ છાનીમાની ખાય.

વીવા વહેલા.

ભગલો—માડી, ઝા માડી ! હવે મને ખારેકા આપી દેને.

નાથુડી—અપાય છે પીટયા ગાંડા તારે શી ઉતાવળ છે ?

નરસીયો—એમને વહેલાં ઘેર જવા દે, કે પરાઢીઆમાં જન

જાહે જવાની છે તેથી વહેલાં પરવારી તૈયાર થાય.

સ્થાણુ વેહેંચી સૌને વીઠાય કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—ભાદ્રજ જવાનો રસ્તો.

પાત્ર—જનૈયા સ્ત્રી પુરુષો.

જનૈયા—રાજ વાત કહું છું સાચી એ રાગ-કેરજો.

જુઓ જુઓ ભગલાલભાઈની ભાઈએ જન ચાલીરે,

જન ચાલીરે લેશું લાલ મહાલીરે.

જુઓ.

૧ જનપ્રયો—ઝાડુ જલેખી ઘેમર ખાશું, ખાશું શીરો પુરી;

ખુબ ખાઈને હોઠા તાણશું, જાણે બરાણી જુરી.

જુઓ.

૨ જનપ્રયો—માગી તાગી લુગડાં લાગ્યો, શેઠનો કરવા કાઠ;

રોફ શોફથી કરશું રોજ, તજ દેઢ ઉચાટ.

જુઓ.

૩ જનમધ્યો—રમત ગમત કરશું ભરશું ભાગ કેરા લોટા;
લટકે મટકે લાલા કરશું, ઓઢી ધોતી બેટા. જુઓ.

૪ જનમધ્યો—ગાંજનો ચુલાખી રંગ દંગ કરે દાતાર;
ખુણ સપાટા મારી પુંઝી, આનંદમાં રહેનાર, જુઓ.

૧ જનમધ્યો—અલ્યા રાવળ, મામની ભાગેળ આવી તોય
જુગેળો કેમ વગાડતા નથી ?

રાવળો—પણ ઢોલી ઢોલની દોરી બાધી તૈયાર થાય ત્યાં રે
વગાડીએ ને દાતા ?

જનમધ્યો—હીક હીક, જલ્દી કોની (ઢોલ જુગેળો વગાડતા
સૌ ગામમાં જાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ લગ્ન મંડપ.

લાલશંકર—વર કન્યા સાવધાન ! નાણાની કાચળી સાવધાન !
બરશી પેંડા સાવધાન ! ખાઓ પીઓ સાવધાન ! સોના ચોરી
સાવધાન ! બગડે બગડે સાવધાન ! કન્યાની માડી કંસાર પીરસવા
આવોરે ભાષ-ઈ-ઈ.

વર તરફનાં બધરાં— ગીત.

એક ઝારા ઉપર ઝારીરે, એ તો કન્યા અથ અમારીરે;
એ તો અમારાં કહ્યાં કરશેરે, એની માનાં બોલ્યાં કરશેરે.

ગીત.

આવો આવો વેવાણો વહેલીરે,
જાઓ જાઓ એ અંપડી કેવલીરે;
વરને પુખ્તતા નાક તાણી, કેવી પડી અંખવાણી.

જે જે જોયું તારે પાણી, આધું ઓઢા કયા સંતાણીરે,
 ઓયરે મટકો વોયરે લટકો, વાહલાં વેવાણુ આ શા ચટકો
 સોનેરીનો લખને કટકો, ખચો જો ના હોયે ખટકો સયોસપ.
 કન્યા તરફનાં બધરાં— ગીત.

ઓલ્યા નરસીયા આયડી ખોડીરે,

એક આખ્યે છે કાંણી પગે ખોડીરે,

એની જગતમાં જડે નહિ જોડીરે.

ઓલ્યા.

એનું મોઢું વાંકુને હોઠ જાડારે;

એ તો કરે છીનાળ વહુ ચાળારે.

ઓલ્યા.

એ તો જોડી જણે જોષ લ્યો પાડીરે;

ચોરી ચોરી ખાય ખોપરાં કાઢીરે,

ઓલ્યા.

જનઝયા—હવે છાના મરો છાનાં, બહુ થયું, એવાં ગીત તે
 ખવાય કે? લ્યો ચાલોં વર કન્યાને એકી એકી રમાડી થાપા દેવ-
 રાવી દધએ.

(અર્ધા ઉતારા તરફ જાય છે.)

પ્રવેશ પ મો.

સ્થળ—ભાદ્રજની ભાગ્યાળની વાવ.

ચાત્ર જનઝયા ને વરરાજ તથા લોકો.

લલવો—અલ્યા સુલીયા ! ચાર રાત્રે તો ઠીક ગમ્મત આવી
 હતી ! મારો વહાલો ભગલો હુશીયાર તો ખરો કે કે સાસુને નાક
 તાણવા ન દીધું.

ખોડીચો—પણ ચાર, પાણીની બહુ બહુ પંચાત પડી, માટ-
 લામાં કામળો પાણીએ નહોતું.

સુલીચો—પણ ચાર ! આ ગામમાં તો પાણીની બહુ તાણ

છે. ફક્ત આ પેલી સામેની વાવ છે તેનું પાણી મીઠું છે. બાકી તો ખારું ખારું ખમર.

લલલો—ત્યારે આપડે તે વાવ ગામમાં ઘસડી જઈએ તો કેવું ?

ખોડીયા—પણ શી રીતે ખેંચવી તે તો દહે.

ભુલીયા—ઓ તારા આપનું આરમું થાય તમારામાં એટલોએ અક્કલ નથી કે આ વાવના તોડાએ દોરડા બાંધી ખેંચીએ તો પછી કેમ ન આવે વાર ?

લલલો—પણ આટલાં બધાં દોરડાં લાવવાં ક્યાંથી ?

ખોડીયા—ગામમાંથી, બીજાં ક્યાંથી ?

ભુલીઓ—અરે પણ અક્કલના દુસ્મન ? આપણે દોરડાં લેવાં જઈએ તો રાંડની વાવડી સટકી ન જાય કે ? કારણ કે તેણે આ—પણી વાત સાંભળી છે માટે હવે તો એમ કરે આપણી પાંધડીઓના છેડા બાંધી રાંડને ઘસડી જઈએ.

વરરાજા—સત્તર આનાને બે પાઈની વાત !

(બધા પાંધડીઓ ઉકેલી વાવ માથે બાંધે છે ને ખેંચવા માંડે છે. આ તમાસો જતા આવતાં લોકો જોવા ઉભા રહે છે.)

જાનક્યા—છેડા પકડી ખેંચો મારા બાપ ! હમસો આવી બેગા થઈને ! બાઈ આવી જોર મારીને ! હમસો બાપ.

(એવામાં પાંધડીઓ ફાટવાથી ચરચરતો અવાજ સાંભળી.)

લોકો—અહ્યા જોરથી ખીંચો વાવડી ચસ્કી ખરી !

જાનક્યા—હંમ મારા બાપ ! હમસો ચાલી ! એક સપાટે ? હમસો ચાલી ? જોરથી ખેંચો ? ચસ્કી.

[ખુબ જોરથી ખેંચવાથી પાંધડીઓ ટુટી જવાથી બધા એક મેકની ઉપર ભરતો ભસ કરતાં પડે છે. તેમાં કંઈકનાં હાડકાં

રંગાય છે તે જોઈ લોક.)

લોકો—વાહરે ચસી ! વાવડી ખેંચી તો ખરી ! હત તમારી
ખુનનાં ગાંઠા પાડા માર તમારી ! કંઈ અક્કલ પુટી ગઈ છે તે વાવડી
ખેંચી જાયો છો ! આજ હાંગ ગાંજની ખુબી જણાવતા હશે વાર !

જનનંદયા—પણ અમે તો તમારા માટે મેહેનત કરતા હતા કે
પાણીનું દુઃખ !

લોકો—જાયો ! ગમાર જાયો ફાગટની વાવડી ચસી કરી !

(જનનંદયા એથી ખીજવાય છે; ને આખા ગામમાં એ વાત
ફેલાય છે તેથી તેમને વાવડી ચસી કહી ખીજવે છે. હજુ પણ આ
કહેવત જગપ્રસિદ્ધ છે.)

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ—નરસીયો, મણી શેઠાણી ધન્યસીયો ને દયાલવાળો.

છપ્પનશાહ—(હનમત કરાવતાં) અલ્યા નરસીયા ભગલાની
જનમાં તો ઘણી નામના કરી વાર.

નરસીયો—માઆપ, એમાં મારો શો વાંક ? એતો સાળા ટેખળી
ટેખળી ભેગા થઈ નાહક હમારી ન્યાતને લજવી મારી, પણ જાપા
હવે તમે જણો છો તો ખરા કે મારા ઘરમાં ખરચ વધ્યું તેથી
કંઈ વેપાર બતાવો તો ઠીક.

છપ્પનશાહ—અલ્યા વેપારમાં તારું કામ નહીં, તું તારે.

મણી શેઠાણી—પણ એમાં બાપડાનું પુરું થતું ન હોય ત્યારે શું કરે ? [સીપાઈ]

ધૂળખેલીયો—પાંચ ધરાક વધારે મુંડે (એવામાં ટપાલવાળો ટપાલવાળો—છપ્પનશાહ છપ્પનશાહ લખપતી.

ધૂળખેલીયો—લાવો કાગળ સીપાઈ કાગળ આપી જાય છે. છપ્પનશાહ—અલ્યા ધૂળખેલીયા ! વાંચ જોઈએ શું લખ્યું છે ?

ધૂળખેલીયો—સાહેબ આતો પેલા આપણા આડતીયાએ લખ્યું છે કે લશ્કર તમારી તરફ આવનાર છે માટે માલ સંઘરી રાખજો.

છપ્પનશાહ—(મનમાં) આ લાગ ઠીક છે. આ રાંડના આ ધાંચળની કમગજતી આજ પુરી ઉતાર (પ્રકાશ) ત્યારે જ તું મોદીખાને જઈ સીધુ ખરીદી લે ને પછી અહીં આવજો. હું ભાજ મંગાવું તે સહી કરી લેવી કારણ કે એ લોકો શાકમાં તો તાંદુલ જાળી ભાજી ખાય છે માટે જ તાંદુલ કર.

ધૂળખેલીયો—જેવી આપની ઇચ્છા (એમ કહી જાય છે.)

નરસીયો—[હજમત ઉતાવળથી કરતાં મનમાં] હાથ ! આજ લાગ આવ્યો ! શેઠનો ગુમાસ્તો સીધુ સહી કરી આવ તે વહેલાં હું બધી ભજી ખરીદી લઉં કે માંડે કામ થઈ જાય (પ્રકાશ) બજલ ઉઘાડો.

છપ્પનશાહ—અલ્યા આજ તો વહેલો હજમત કરી રહ્યો વાર ?

નરસીયો—ભાઈ સાબ. આજ લગીર ઉતાવળ છે તેથી (મનમાં) બચ્ચાજી આજ આવો રણવાનો વખત મુકી અહીં શી મોકાણ માંડવા રહું.

છપ્પનશાહ—ઠીક ત્યારે જ ઉતાવળો (તેના ગયા પછી)

એટમજી ! તું મને ઈએ છે પણ આ વાણીઓ ક્યાં કાચો હતો

તે તારાથી ઠગાય. શેઠાણીને કહ્યું લ્યો ! હોઠા હવે પાણી કાઢો.

મણીશેઠાણી—હોઠા તારે (બને ગય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—શાકબજાર.

પાત્ર—નરસીયો તથા કાછીયા, પાછળથી ધજબસીયો,
નરસહયો—(હરખાઈને.)

ભરી આવું રૂપીયા બુચ્ચો મઝા—એ રાગ.

રળી લાવું રૂપીયા ધણા ધણા,

ધણા ધણા, પછી લટક મટકથી ફરશું સદા—રળી લાવું.

ભાણ ભરી ભરી ભર વખારો,

લાભ એમાં ધણો ભાઈ ભાઈ આનંદ મળ—રળી લાવું.

બસ બસ હવે બંદાનો બેડો પાર ? આપણે હવે મોટા ધને-

તરની પણુ દળમત કરવાના નથી, હવે તો નોકર ચાકરો રાખી
કામ કરાવવાના.

૧ લેઠ કાછીયો—વંતાઈ જમના દોઢશેરે ભાઈ ઇ ઇ.

૨ જો કાછીયો—ચલોલો સવાશેર કરીરે બરાઠા ઓ ઓ.

૩ જો કાછીયો—મોગરી જમ શેરે ભાઈ ઇ ઇ.

નરસીયો—અલ્યા ભાણ શા ભાવે આપી.

કાછીયો—દોઢશેર ભાઈ દોઢશેર.

નરસીયો—અલ્યા મણુનું શું લે છે ?

કાછીયો—મણુના પાંચ આના.

નરસીયો—કેટલા મણુ છે તારી પાસે ? ચાલ જોટલી દોળ

તેટલી જોખી આપ.

કાછીયો—તમારે જોઈએ છે કેટલી ?

નરસીયો—જેટલી હોય તેટલી.

કાછીયો—ત્યારે ઉભા રહો. બધાને પુછી આવું.

નરસીયો—હીક જલદી કર. કાછીયો બીજા કાછીયાઓને પુછવા

જાય છે એવામાં ધબ્બલચંદ આવે છે. કેમ શેક શીદ જમ્યાં આવ્યા ?

ધબ્બલચીયો—મેઢીની વખારે હવે શેકને ત્યાં જઈશ. પણ તમે અહીં કેમ આવ્યા છો ?

નરસીયો—શાક લેવા, તમે જરા મને સાંજરે મળજો હોંકે !

ધબ્બલચીયો—વારું હું જાઉં છું [એમ કહી જાય છે એટલામાં કાછીયો આવી.]

કાછીયો—અધી બજારની બેગી કરતાં ચૌદસો મણ ચાય છે કેમ રાખવી છે.

નરસીયો—હા, સહી. લે ચાલ મારી સાથે હું રૂપીયા આપું [બંને જાય છે.]

પ્રવેશ ૩ જો.

પાત્ર—નાથુડી, ભગલો, પાછળથી નરસીયો ને કાછીયો.

નાથુડી—અલ્યા ભગલા જોને હજુ તારા બાપા કેમ નથી આવ્યા ?

ભગલો—ઓ આવે, જાં ખડકીમાં.

એટલામાં નરસીયો કાછીયા સાથે આવે છે.

નરસીયો—અહીં સાંભળે છે ? મેડેથી પટારામાંથી રૂપીયા લાવ્યને ?

નાથુડી—લાવું છું. [કહી મેડે જાય છે જતાં જતાં] આજ આમને શું છુત બરાયું છે.

ભગલો—બાપા, શું આમને રૂપીયા ધીરવા છે ?

નરસીયો—ના બેટા, એ તો આપણે એમનો માલ ખરીદ્યો

છે તેના રૂપીઆ આપવાના છે એટલામાં નાથુડી આવીને રૂપીઆ આપે છે તે કાછીયાને આપે છે.

કાછીયો—[રૂપીઆ લઇને] પણ તોલ ઉપર તમારા માણસને મોકલો, ને તે ક્યા બરાવડી છે ?

નરસીયો—તમારાજ વખારમાં બરાવડો, અમે તમને બાકુ આપીશું.

કાછીયો—વાર ઠીક ચાલો ભગાભાષ સાથે, [ભગલાને લઇને કાછીયો જાય છે.]

નાથુડી—કેમ આજ આટલા બધા હરખમાં આવી ગયા છે વાર ? કંઈ ઘેઝઘા બેલછા લાગી છે કે શું ?

નરસીયો—જારે ગાંડી જા ! તું તો સદા આવીજ રહી કે ? આજે તો સોનાનો સુરજ ઉઝ્યો છે. હવે આપણાં ભાગ્ય તો સાચુએ ધોયા વીના ઉઘડી ગયાં.

નાથુડી—પણ એાય હું મરેરે એટલું બધું શું છે ?

નરસીયો—જો સંભળ, આજ શેકની હજમત કરવા ગયો હતો ત્યાં શેકના ઉપર તેમના આડનીયાનો કાગળ આવ્યો કે લશ્કર આવનાર છે માટે સામાન સંધરી રાખજો. તેથી શેકે તો ગુમાસ્તાને તાબડતોપ મોકલીખાને મોકલ્યો છે પછી ભાણવાળાને ત્યાં જવાનું કહ્યું, તેથી મેં તે હજમત ઉતાવળી કરી તેમના લેતા પહેલાં બધી ભાજ ખરીદી લીધી એમાં આપણને સારો તડાકો પડશે ને રહેજ બસો ચારસો મળશે.

નાથુડી—એયરે હું વારી જઈરે વરણાગીયા !

નીસાર તેરે નખરે નાજો અદાપર નીસાર—એ રાખ.

આનંદ મારા બહાલા, આજે છે આનંદ અપાર—ટેક.

રૂપીઆ રળશેો સેડીયા બનશેો ફરશેો મુછે દેઇ તાર-મારા.
 કહ્યાં ને કાંપીઓ મુને અપાવશેો, સાડીયો સુંદર સાર-મારા.
 ધન્ય ધન્ય આ દાંડો પ્રભુ આવીઓ. થાપીઓ ઉરે કરાર-મારા.
 (સરવે હરખે જીવકાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—શાકમારકીટનાં વખારો.

પાત્ર—ભગલો, કાછીયા તથા તોલનારા.

ભગલો—વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ !

અમન ચમન કરશે બદા વાહવા ટેક.

ધોતીખેડા નવા લાવું, પેહેર પાંધડી ખેશ;

અભાખંધ અંગરખુ પહેરી, નવો રાખથું ખેશ. વાહ.

લલ લાકડી લાલ મઝાની, રરથું અકકખંધ;

રેશમનો ગુંથાવી ધાલુ, ગળે મળુખંધ. વાહ.

કાછીયા—લ્યો હવે તમે તોળી રહ્યા કેમ ?

તોલનાર—હવે આટલું ગાંડું આછી રથું છે તે તોલી લલ-
 ખે છીએ.

ભગલો—ઝટ કરો લ્યો, હું ખીચ વખારોએ તાળાં વાસી
 આવું (એમ કહી તાળાં વાસી આવે છે. તોલનાર તોલી રહે છે
 એટલે પૈસા આપી સૌને વિદાય કરી ઘેર જાય છે.)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—છાપનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છાપનશાહ, ધબ્બલીયા, પાછળયાં નરસીયા.

છાપનશાહ—કેમ ધબ્બલીયા ? નરસીયા ચરદીનો ઠીક ઘાટ

ખડ્યોને ? રાંડનો આપણને ઠગવા આવ્યો ત્યારે ઠીક શીક્ષા પામ્યો
ને ? સાળી ધાયગ્નની જાતજ અદેખી.

ધબ્બલીયો—હા શ્યામ ? તમે ઠીક તાલ લગાવ્યો. રાંડનો
મારા પહેલો ત્યાં જઈ બધી બાજી ખરીદ કરી ગયો હતો, માટે
એજ દાવનો (એવામાં નરસીયો આવે છે)

નરસીયો—કેમ શેડસાળ લશ્કર હજી કેમ ન આવ્યું ?

છાપનશાહ—એ તો બારેબાર ગયું તેથી અમારે પણ સીધું
વેચી નાખવું પડ્યું.

ધબ્બલીયો—તોપણ પૈસા તો સારા ઉપજ્યા શેડ.

નરસીયો—(મનમાં) પણ તારું નખોદ જાય તારું મારે તો
રામાયણ વળી, ને ચૌદસોની બાજી કાપ્યો મારો આપ લેશે ? ચાલ
હવે તો બજારમાં જઈ વેચી નાખું. (પ્રકાશ) શેડ હું જઈ છું,
સાંજે આવશ.

છાપનશાહ—તારૂં ઠીક (નરસીયો જાય છે) રાંડનાનું મોઢું
ઉતરી ગયું છે ધબ્બલીયા.

ધબ્બલીયો—પણ બાજસાળ તેની બાજી તો બધી ખગડી
મજ હશે કેમકે ધાયગ્નલાઈને તે સાચવનાં તે ક્યાંથી આવડે.

છાપનશાહ—ભોગ એના ચાલ મેઢીપર જઈએ. (જાય છે).

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—શાક મારકીટની વખાર.

પાત્ર—કાછીયા અને નરસીયો.

નરસીયો—હ્યો આ કુંચીઓ જીઓ વખારો (માલ વખારો
ઉઘાડી જીવે છે તો ધણી બાજી સડી ગયેલી જોઈ.)

કાછીયા—અરરર! આપરે આવો માલ તો કુતરાંએ ન ખાય,
અમરિ તો નથી જોઈતો શેક.

નરસીયા—(ગભરાઈને) પણ હવે શા લાવે રાખશે તે
દેશાની ? મારે તો એ છેવટે કાઠી નાંખવો છે.

કાછીયા—આ બધાના રૂપીઆ સો આપીએ, કેમ ખોખ છે.

નરસીયા—ના સવાસો આપો.

કાછીયા—અરે માનોની શેક નહિતો ઉપડામણના પૈસા ખેસશે.

નરસીયા—રાઈ ખાધુ લાવો સો તો સો (રૂપીઆ લઈ
નરસીયા બચ છે. રસ્તે જતાં જતાં.)

નરસીયા—નખોદ બચરે તારું છપ્પનશાહ ? મારા મરીખનું
અર મારું તેમાં તારા હાથમાં શું આવ્યું ? (વીચાર કરીને નહીં
નહીં પણ એમાં એનો શો વાંક ? રાંડ વીધાત્રીનો વાંક મારા દે
મેં નાહક તેની અદેખાઈ કરી. લાઈ કાઈ અદેખાઈ ન કરતા, નહીં
તો ખાડો ખોદિ તે પડે તેમ તમારી સ્થિતી થશે, એમ કહી રૂપીયાને
રકતો ઘેર બચ છે.)

સરવે પાત્રો—(મારા ભાગ્ય તણો નહીં પાર—એ રાગ.)

કાઈ ના કરે અદેખાઈ ચાર, નહીતો ચાશે ભારી ખ્વારી—ટક.

જોયો તમે આ નગરે સૌએ, નરસીયાનો ખેલ,

બન મહી મહોકાણુ, થાય વાવડી વસ્ત્રેલ.

કાઈ૦

“છપ્પનશાહે છેતરપીંડી કરી કયો તો ખ્વાર:

એવો કાઈ માયાનો મજે તો, આપે દુઃખ અપાર.

કાઈ૦

આર્ય જનોના હીતના માટે, હરીલાલ કહે સાચું;

ઉપરની શીખામણ માનો, નહી તો ભાગે ડાચું.

કાઈ૦

સમાપ્ત.

